

**Розділ III. КУЛЬТУРА ТА СУСПІЛЬСТВО.  
КУЛЬТУРА ПРОФЕСІЙНИХ СФЕР ДІЯЛЬНОСТІ**

**Part III. CULTURE AND SOCIETY.  
CULTURE OF PROFESSIONAL SPHERE OF ACTIVITY**

УДК 304.42

**ТЕОРЕТИЧНІ ОРІЄНТИРИ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРОЛОГІЇ: ДОСВІД 2020–2023 РОКІВ**

**Сабадаш Юлія Сергіївна** – доктор культурології, професор,  
завідувачка кафедри культурології, Маріупольський державний університет, м. Київ  
<https://orcid.org/0000-0001-5068-7486>  
DOI <https://doi.org/10.35619/ucpmk.v47i.730>  
[juliasabadash2005@gmail.com](mailto:juliasabadash2005@gmail.com)

**Нікольченко Юзеф Мойсейович** – доцент, доцент кафедри культурології,  
Маріупольський державний університет, м. Київ,  
<https://orcid.org/0000-0002-8149-6743>  
[nikolchenko46@ukr.net](mailto:nikolchenko46@ukr.net)

Аналізуються основні напрями розвитку української культурології у 2020–2023 роках у параметрах поточних теоретичних напрацювань, оприлюднених у монографічних дослідженнях та статтях у спеціальних фахових періодичних виданнях, що дозволяє представити науковому загалу найвагоміші досягнення як фундаментальних, так і прикладних галузі культурології.

Особистісні наукові інтереси авторів статті вимагають не тільки констатації певних теоретичних надбань на теренах культурологічного знання, а й аналізу прийняття чи відторгнення конкретних елементів наукової новизни, оприлюдненої тим чи іншим автором. Залучаючи значний матеріал наукового студювання проблеми, автори доводять його перспективність в умовах тотального супротиву російській військовій агресії проти України.

*Ключові слова:* українська культурологія, культурологічні студії 2020–2023 рр., гуманістика, фундаментальні та прикладні досягнення, проблемний ряд, перспективи дослідження.

*Постановка проблеми та актуальність теми.* Одним із факторів успішного розвитку української культурології, на наше переконання, виступає практика систематизації поточних теоретичних напрацювань. Наслідки систематизованого аналізу публікацій, оприлюднених у фахових виданнях, дозволяють представити найвагоміші досягнення як фундаментальних, так і прикладних – в окремих збірниках наукових праць обов'язковою є рубрика «практична культурологія» – досліджень у галузі культурології. Оскільки культурологія, забезпечуючи формування специфічного простору гуманітарного знання, об'єднує низку наук, її розвиток сприяє актуалізації такої проблематики, що повністю асоціюється з гуманістикою.

Наші студювання проблеми вимагають не лише констатації певних теоретичних надбань на теренах культурологічного знання, а й аналізу прийняття чи відторгнення конкретних елементів наукової новизни, оприлюдненої тим чи іншим автором.

У попередніх розвідках автори статті змогли, по-перше, лише частково відобразити дослідницькі зусилля українських культурологів у 2019–2020 роках, по-друге, важливі дослідження, анонсовані 2021 р., переважно, вийшли друком лише протягом 2022, по-третє, важливо не лише систематизувати теоретичний матеріал, який є авторським надбанням вітчизняних науковців, а й простежити як за процесом входження найпродуктивніших ідей в широкий дослідницький простір, так і побачити «прирошення» принципово нового матеріалу при написанні подальших робіт, що визначають тенденції розвитку гуманістики протягом наступних п'яти-семи років, зокрема в умовах російської військової агресії проти України.

Не претендуючи на вичерпаність представлення культурологічних досліджень 2020–2023 років, все ж, спираючись на засади хронологічного підходу, реконструюємо наріжні напрацювання вітчизняних науковців. Фокусуємо увагу на публікаціях 2020 р., відтворимо дослідницьку модель «Українських культурологічних студій», що є науковим виданням Київського національного університету ім. Т. Шевченка та публікацій культурологічного спрямування у фаховому «Віснику Маріупольського державного університету. Серія Філософія. Культурологія. Соціологія».

Необхідно констатувати, що означені «культурологічні студії», які вийшли друком у 2020–2023 рр., органічно поєднали кілька важливих аспектів, що відбивають загальні тенденції, властиві сучасному дослідницькому процесу, а саме: яскраво виражений інтерес до персоналізації досягнень гуманістики, переконливі наголоси на актуальних теоретичних питаннях, цілком реальні пропозиції щодо можливостей «практичної культурології».

*Виклад основного матеріалу.* Деталізуючи нашу тезу, звернемо увагу на статті, присвячені концептуалізації спадщини Г.-Е. Лессінга, А. Бергсона, Р. Дж. Коллінгвуда. Значний пізнавальний потенціал мають розвідки, пов'язані з відтворенням життєво-наукового шляху Г. Челпанова (1862–1936 рр.), Вадима Іванова (1933–1991 рр.), О. Яценка (1929–1985 рр.), В. Перетця (1870–1935 рр.), Б. Лятошинського, діяльність яких у різні періоди пов'язана з київськими навчально-дослідницькими закладами. Мова йде, зокрема, і про Дмитра Овсянико-Куликовського.

На нашу думку, вкрай важливо не тільки продовжувати реконструкцію персоналізованої історії гуманістики, а й «будування пластичних мостів» між теорією минулого й відповідною позицією сучасних науковців. Так, «Лаокоон» Лессінга мистецтвознавець Г. Миленька пропонує розглянути, враховуючи потенціал семантичного підходу.

Позитивним аспектом статті Г. Миленької є чітко проведений принцип спадкоємності, завдяки якому, з одного боку, Лессінг лише продовжує «знакове зазначення засобів виразності мистецтва», оскільки «ще до написання «Лаокоона» у працях Ж.Б. Дюбо, Г.Ф. Мейєра, М. Мендельсона, Дж. Гарріса містився семантичний аспект вивчення особливостей «витончених мистецтв», а з іншого, – «трактат Лессінга протягом понад 200 років залишається свого роду «провокаційним» об'єктом для теоретичних досліджень у цій площині» [1; 23].

Інтуїтивізм А. Бергсона подається крізь призму «першої інтерпретаційної моделі, здійсненої поза межами Франції англійським філософом Гербертом Уїлдоном Карра (1857–1931 рр.), котрий у роботі «Філософія Бергсона» (1913 р.) запропонував «популярний виклад його ідей». О. Оніщенко – автор статті «Інтуїтивізм Анрі Бергсона як каталізатор інтерпретаційних процесів» – зазначає: «Наразі обіцянка Г.-У. Карра (популярно викласти інтуїтивізм – авт.) виявилася передчасною, оскільки «популярно» викласти «бергсонізм» не зміг ані він, ані будь-хто інший» [2; 32]. О. Оніщенко висловлює слушну думку, згідно якої роботи А. Бергсона звернені, передусім, до професійних філософів і спроби їх інтерпретації, а – більш того – популяризації, вимагають граничної коректності.

У подальшому матеріалі статті О. Оніщенко наводить аргументи, спираючись на які, доцільно інтерпретувати концепцію А. Бергсона. Система ідей, запропонована філософом, – інтуїція і її роль у процесі художньої та наукової творчості, «вибранність – елітарність» митця, роль пам'яті та потенціал «зворотного часу» у виникненні творчого задуму, багаторівневність мистецтва, як специфічної сфери художньої діяльності, – звернена, передусім, до професіоналів: істориків науки, філософів, естетиків та мистецтвознавців. «Популяризація» чи штучне спрощення інтуїтивізму веде до деформації чи – навіть – руйнації концепції видатного європейського мислителя.

Достовірна інтерпретація інтуїтивізму А. Бергсона принципово важлива як для історії української культури, так і для її сучасної моделі. Це – на прикладі історії українського футуризму – переконливо показано в ґрунтовній монографії С. Холодинської «Михайло Семенко: культуротворчі пошуки на теренах українського футуризму» (2018 р.). Авторка, зокрема, зазначає: «...засадами естетики раннього українського футуризму» виступали концепції Ф. Ніцше, А. Бергсона та К. Жакова» [3; 12]. Слід визнати, що інтуїтивізм А. Бергсона продовжує впливати і на «неофутуризм» – літературно-мистецьку течію, яка достатньо відчутна в українському культурному просторі. Не можна недооцінювати і, так би мовити, присутність факторів «пам'ять» та «зворотний час» у творчості українських кінематографістів – представників естетико-художнього напрямку «поетичне кіно»: С. Параджанова (1924–1990 рр.), Л. Осипки (1940–2001 рр.), Ю. Ілленка (1936–2010 рр.).

Беззастережну підтримку й позитивну оцінку заслуговує стаття М. Тернової «Мистецтвознавча концепція Р. Дж. Коллінгвуда як об'єкт теоретичного аналізу» (2020 р.), матеріал якої базується на монографії «Принципи мистецтва» (1938 р.). Як відомо, це дослідження визнаного англійського історика науки, філософа-неогегельянця та естетика вийшло друком у переддень II світової війни, пройшовши тоді, по суті, повз увагу європейської наукової спільноти.

Фактично, більш-менш предметно робота Р. Дж. Коллінгвуда (1889–1943 рр.) почала обговорюватися приблизно на межі 80–90-х років минулого століття. Введення в широкий теоретичний ужиток цього дослідження на українських теренах значно розширює уявлення про стан естетико-мистецтвознавчого знання в умовах першої пол. XX ст.

На нашу думку, особливу цінність сьогодні має – запропонована Коллінгвудом саме як істориком науки – корекція тих перекладів спадщини давньогрецьких філософів, зокрема, Сократа, Платона та

Аристотеля, якими європейська гуманістика користувалася на межі XIX–XX ст. Окрім цього, самоцінне значення має аналіз англійським науковцем європейського авангардистського руху, який згодом виявився претечею «постмодернізму».

М. Тернова не зупинилася на одній статті, присвяченій спадщині Р. Дж. Коллінгвуда, а продовжила її аналіз статтею «Театр у видовій структурі мистецтва: досвід Р. Дж. Коллінгвуда» (2021 р.). Оприлюднена у «Науковому віснику» Київського національного університету театру, кіно і телебачення ім. І.К. Карпенка-Карого – фаховому збірнику наукових праць із мистецтвознавства, що постійно друкує рубрику «Культурологія», стаття М. Тернової підтвердила значущість міжнаукового підходу (культурологія, театрознавство, психологія) в процесі реконструкції конкретних надбань у логіці становлення історії як художньої культури, так і мистецтва (представлення творчого досвіду Піндара, середньовічної моделі *strit-artu*, новацій театру Карло Гольдоні та Дуна Руперта)

Доцільно констатувати, що від 2020 р. концептуалізація коллінгвудівських ідей саме в культурологічному контексті та їх залучення до українського дослідницького простору відбулися в дослідженнях Л. Бабушки, Т. Кривошеї, О. Оніщенко.

Повертаючись до розгляду статей історико-філософського та історико-культурологічного спрямування, оприлюднених на сторінках «Українських культурологічних студій» у 2020 р., які хоча і носять академічний характер, проте важливі і в іншому аспекті, а саме: матеріал, яким оперують автори, спрямований у сучасний теоретичний простір, допомагаючи виявити дію принципу спадкоємності, що, спираючись на традиції, відкриває шлях новаторству. Природно, що новаторство не тільки віддаляє нас від традицій, але здатне їх (традиції – авт.) деформувати чи взагалі руйнувати. Однак, принцип спадкоємності, виконуючи роль пластичного мосту, «вирівнює» суперечливість конкретних історико-культурних процесів.

Окрім публікації 2020 р., які виокремлюємо в тогорічних «Українських культурологічних студіях», безперечно, важливі і щодо представлення таких ідей, які мають принципову наукову новизну і повинні, як зазначали раніше, транспортуватися в перманентну дослідницьку роботу.

У науковій розвідці Ю. Сабадаш «Проблемний простір української культурології: досвід 2019–2021 років» (Sabadash, Y. (2022). Problem space of Ukrainian cultural studies: 2019–2021 experience *Culture and Arts in the Modern World*, (23), 75–84. URL:<https://doi.org/10.31866/2410-1915.23.2022.260966>) високу оцінку отримала стаття О. Шинкаренка «Етичні експлікації «візуального повороту» у сучасній культурі», завдяки якій значно актуалізувався інтерес до «метафори» (означник О. Шинкаренко – авт.) поворот. Підкреслений факт – спробуємо це проілюструвати – мав значне дослідницьке продовження.

Оцінка виявилася об'єктивною, оскільки протягом 2020–2023 рр., частково завдяки входженню в теоретичний ужиток розробок нідерландського культуролога Сьєрда ван Туїнена. Серед його напрацювань наголосимо на «Космічному реміснику: віртуозність маньєристів і сучасні ремесла» (2017 р.), що набув помітної популярності в окреслений нами часовий відрізок, а частково завдяки очевидному сьогодні розгалуженню інтересів культурологів: проблема «поворотів» – антропологічного, культурного, іконічного, візуального – та низка питань історико-культурологічного спрямування, пов'язаних із «ремеслом» актуалізувалися досить виразно.

Підтвердженням нашої тези може бути стаття О. Оніщенко «Ремесло» як чинник художньої творчості: інтерпретаційні пошуки мета модерністів» (2023 р.), на сторінках якої авторка посилається на наступне висловлення С. ван Туїнена: «Космічний ремісник не протиставляє мистецтво життю: він – герой сучасної DIY культури. Це *революційний в'язальник*, розуміючий під навичками та технікою нічим не обмежені дії, що ведуть до руху матерії...» [4; 184].

О. Оніщенко, відштовхуючись від цитати Туїнена, реанімує як історію ремесла, яке відіграло помітну позитивну роль у давньогрецькій культурі, так і його (ремесла – авт.) культуротворчий потенціал, виявлений в умовах розквіту маньєризму в період між 1520–1590 роками.

Маньєризм – від італ. *manierismo* (*manera*) – манера, прийом, образ дії: художня течія, представники якої формально наслідували Ренесанс, проте позбавили свої твори тієї тілесності та духовності, якою він володів [5]. Реконструкція історії «ремесла» спонукала О. Оніщенко особливу увагу приділити Франсіско де Олланду (1517–1585 рр.) – нідерландсько-португальському художнику-мініатюристи, архітектору, антиквару, теоретику мистецтва, котрий у трактаті «*Tractato de Psntura Antigua*» (1547–1549 рр.), який писався в період розквіту маньєризму, аргументував необхідність чіткого розділення ремесла та мистецтва.

Аналіз як точки зору С. ван Туїнена, так і тих митців-метамодерністів, котрі закликають культивувати такі народні промисли як гончарство, різьбярство, килимарство, показує не розуміння ними тих процесів, які в сучасних умовах діють у професійному мистецтві. Намагання довести тотожність між «професійним – народним – самодіяльним» мистецтвом чи віднайти завдяки діям «космічного ремісника»

паритет між означеними типами художньої діяльності може лише зруйнувати їх самотність, стимулюючи занепад кожного з типів.

Наразі, той інтерес, який викликають і розвідки С. ван Туїнена, і стаття О. Оніщенко повинні повернути у простір широкого обговорення, дискусій та порівняльного аналізу типів художньої діяльності питання «ремесла – ремісництва», творчих можливостей «ремісника» в добу мета модернізму. Суть дискусій повинна торкнутися і сучасного аспекту: чи усі нові мистецько-видовищні форми можна вважати професійним мистецтвом?

Проблемні аспекти, означені нами у зв'язку із спробами осучаснення європейськими культурологами і ремесла, і ремісника, виглядають вкрай штучними й несумісними з реальністю на тлі матеріалу, представленого у статті А. Тормахової «Медіа-технології та science art у контексті сучасних мистецьких практик» (2020 р.).

Спираючись на значний фактологічний матеріал, який відбиває своєрідність естетико-художніх експериментів окремих мистецьких напрямів, А. Тормахова зазначає: «Медіа в просторі культури ХХІ століття постає невід'ємним компонентом мистецьких практик. Наразі відбувається формування нового напрямку – science art, який поєднує мистецтво, техніку та науковий розвиток. Проявами даної тенденції стає поява програмного забезпечення та устаткування, що дозволяє «воскресити» зірок минулого, спростити процес музичного творення та виконавства» [6; 100].

Нам видається, що найбільш значущим у вкрай важливій розвідці А. Тормахової є фактор застереження, адже – повністю поділяємо її думку – «здатність створювати ідеальних віртуальних виконавців поступово знецінює професійні якості обдарованих живих музикантів, можливості яких обмежені, на відміну від вокалоїда» (6, 100). Принагідно наголосимо, що термін «вокалоїд», хоча і повільно, все ж входить у мистецтвознавчий простір, що, на нашу думку, є вкрай важливим, оскільки дозволяє відокремити реального митця, котрий власними здібностями створює художній «подразник», від витвору, породженого «science art».

«Фактор застереження», який слід використовувати стосовно низки експериментів, які, так би мовити, руйнують дозволу межу експериментаторства, набуває все більшої актуальності, коли науковці змушені оперувати поняттям «вокалоїд» та розмірковувати про доцільність «воскресіння з мертвих» колишніх зірок. Вчергове підкреслимо, що захист професійного мистецтва, принаймні, в теоретичному аспекті, стає вкрай важливим, демонструючи, водночас, особливі завдання, що постають не лише перед культурологічним, а й морально-етичним знанням.

Завершуючи представлення першого блоку питань, яке (представлення – авт.), з одного боку, розширює й поглиблює вже анонсовані ідеї, а з іншого, – виявляє приклади впливу публікацій 2019–2020 рр. на діючий дослідницький простір: «поточним» вважаємо 2023 р. Конкретними зразками опрацювання культурологічної проблематики спробуємо підтвердити як доцільність систематизації науково-теоретичних пошуків на теренах культурології, так і виявлення «проблемних» місць у наріжних тенденціях, які постулює не лише українська культурологія, а й гуманістика, загалом.

На наше переконання, між першим і другим, – він торкнеться «метамодернізму» – блоками питань, доцільно розглянути статтю К. Станіславської «Видовищні форми у сучасній культурі» (2021 р.), на сторінках якої аргументується ідея «тілесного» повороту. На думку авторки статті, «тілесний поворот спричинений антропологічною парадигмою ХХ ст., що передбачала необхідність визначення і врахування тілесності людини поряд з поняттями психіки, свідомості, уяви та пам'яті» [7; 87].

Через рік після оприлюднення статті К. Станіславської, друком вийшла стаття Д. Шестакової «Феномен тілесності у європейській драматургії кінця ХІХ – початку ХХ століття (На матеріалі творчості Лесі Українки та Антона Чехова)» (2022 р.). Концептуальним стрижнем цього дослідження є пропозиція авторки користуватися «тілесно-міметичним методом», започаткованим у 2011 р. Ф. Штейнбуком [8]. Як зазначає Д. Шестакова, «...їдеться про те, що центральною постаттю у процесі мімезису є людина та її тілесність як спосіб існування та функціонування людини у матеріальній та духовній сферах» [9; 38].

Д. Шестакова, приєднуючись до точки зору Ф. Штейнбука, продовжує розвивати нову інтерпретацію «мімезису», згідно якій ця структура не тільки сприяє наслідуванню в мистецтві навколишньої дійсності (традиційний підхід до можливостей «мімезису» – авт.), скільки використовує його як «наслідування природі через різноманітні вияви саме тілесності – голосу, рухів тіла тощо, у намаганні представити світ, що чуттєво сприймається завдяки тілесному досвіду» [9; 38]. На нашу думку, інтерпретація «мімезису» – структурного елементу художнього твору (у такому тлумаченні він присутній в наукових розвідках Д. Кучерюка, І. Покулітої, М. Тернової, Ю. Юхимик, О. Щербань) – за допомогою «тілесності» є виявленням нового аспекту традиційного поняття, що потребує подальшого опрацювання у культурологічному, а не тільки в естетико-мистецтвознавчому аспектах.

Актуалізацію теоретичного інтересу до досить широкого кола питань – безпосередньо чи опосередковано – дотичних до феномену «тілесність», К. Станіславська пов'язує з пануванням «культури симулякрів (підробок, копій, імітацій, фейків)». Саме «культура симулякрів» змушує людину знайти стабільні фактори задля самоідентифікації, яка повинна починатися від «усвідомлення себе як носія фізичного тіла – реального, справжнього, «мого» [7; 87].

Оскільки у розмислах К. Станіславської доволі чітко реконструйований понятійний рух доби постмодернізму, а саме: «культура – симулякр – тілесність», її позиція виглядає доволі переконливою. Така «переконливість» підкріплюється цілком слушним окресленням вищезгаданих процесів, які «готували» культуру симулякру. Відштовхуючись від поняття «видовищецентризм», яке поступово починає входити у більш-менш широкій обіг, науковці, котрі працюють на перехресті «культурологія – мистецтвознавство», повертаються до роботи нідерландця Йогана Гейзінги (1872–1945 рр.) «*Homo Ludens. Досвід визначення ігрового елемента культури*» (1938 р.).

Окрім реанімації дослідження Й. Гейзінги, яке на українських теренах було доволі популярним у середині 90-х років минулого століття, К. Станіславська згадує філософсько-політичний трактат «*Суспільство спектаклю*» (1967 р.), автором якого був Гі Дебор (1931–1994 рр.) – французький письменник, літературознавець та активний громадсько-політичний діяч, світогляд якого формувався на перетині кількох філософських напрямів.

«*Суспільство спектаклю*» – це своєрідна пересторога «суспільству», яке від середини ХХ століття, на думку Дебора, стає заручником засобів масової комунікації, що знищують реальність, підміняючи її ілюзорним, штучним світом. У 1994 р. Гі Дебор покінчив життя самогубством. Серед версій, які розглядалися як причина такого кроку, висувалася і така: відомий французький інтелектуал «зламався» під тиском «спектаклю», який відбувався в Європі в останні два – три десятиліття минулого століття.

Серед тих, кого К. Станіславська залучає до очільників популяризації мистецьких видовищних форм у сучасній культурі і Мікель Дюфренн (1910–1995 рр.), монографія якого «*Феноменологія естетичного досвіду*» (1953 р.) до сьогодні високо оцінюється на теренах феноменологічної естетики.

Як зазначає Л. Левчук, яка наприкінці 90-х років минулого століття аналізувала спадщину французького філософа, серед дослідницьких прийомів, що послідовно користувався М. Дюфренн, найбільш виразно був опрацьований «прийом протиставлення: наука – мистецтво, розум – інтуїція, знання – почуття, «штучне» – «природне» [10; 101]. Маючи соціально зорієнтовану теоретичну позицію, М. Дюфренн на перші рівні висував культуру та культурну революцію, яка, на його думку, передувє революції політичній: «Ототожнюючи мистецтво, політику, гру й життя, Дюфренн поєднує «політичну естетику» з «естетичною політикою», тобто обстоює артизацію (від art – мистецтво) дійсності» [10; 104].

К. Станіславська не тільки має рацію, коли прогностичні дослідження фахівців 30–70-х років минулого століття – як позитивний теоретичний досвід – включає в контекст демонстрації сучасного стану окремих творчо-пошукових зрізів культури. а й показує, чим ці «прогностичні дослідження» завершуються в умовах становлення метамодернізму: «...артизація передбачає перетворення життєвих подій, явищ, феноменів на видовищні форми, перетворення самого життя на «вічне свято» шляхом свідомого наповнення його елементами карнавалізації й ідеалізації» [7; 85].

Як ми констатували, змістом цього підрозділу є аналіз двох теоретичних блоків, де зміст першого базується на тематичній систематизації статей, що вийшли друком протягом 2020–2023 рр., та виявляє їх вплив на подальші пошуки науковців у, так би мовити, запропонованому напрямі. Що ж стосується другого блоку, то він повинен представити наукові розвідки на теренах «метамодернізму», атрибутовані його як процес вироблення нових естетико-художніх чинників у сучасному літературно-мистецькому процесі.

#### Список використаної літератури

1. Миленька Г.Д. «Лаокоон» Г.Е. Лессінга: потенціал семантичного підходу. *Українські культурологічні студії*: зб. наук. пр. Вип. 1 (6). Київ : ВПЦ «Київський університет», 2020. С. 23–27.
2. Оніщенко О.І. Інтуїтивізм Анрі Бергсона як каталізатор інтерпретаційних процесів. *Українські культурологічні студії*: зб. наук. пр. Вип. 1 (6). Київ : ВПЦ «Київський університет», 2020. С. 32–35.
3. Холодницька С.М. Михайло Семенко: культуротворчі пошуки на теренах українського футуризму: монографія. Київ : Вид-во Ліра-К., 2018. 292 с.
4. Туїнен С. ван. Космічний ремесленник: виртуозність маньєристов и современные ремёсла. *Метамодернизм. Историчность, Аффект и Глубина после постмодернизма* / Р. ван ден Аккер: [пер. с англ. В.М. Ліпки; вступ. ст. А.В. Павлова]. Москва : РІПОЛ класік, 2020. С. 181–210.
5. Маньєризм. URL: <https://ic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki>
6. Тормахова А.М. Медіа-технології та science art у контексті сучасних культурно-мистецьких практик. *Українські культурологічні студії*: зб. наук. пр. Вип. 1 (6). Київ : ВПЦ «Київський університет», 2020. С. 98–101.

7. Станіславська К.І. Відовищні форми у сучасній культурі. *Наук. вісник Київ. нац. ун-ту театру, кіно і телебачення ім. І.К. Карпенка-Карого*: зб. наук. пр. Вип. 29. Київ : КНУТКіТ ім. І.К. Карпенка-Карого, 2021. С. 85–90.
8. Штейнбук Ф.М. Тілесно-міметичний метод аналізу текстових стратегій модерністського дискурсу (На прикладі творчості Г. Косінки). *Слово і Час: наук.-теорет. журн.* Київ : Ін-т літератури ім. Т.Г. Шевченка АН України, 2011, № 3. С. 79–87.
9. Шестакова Д.В. Феномен тілесності у європейській драматургії кінця XIX–початку XX століття (На матеріалі творчості Лесі Українки та Антона Чехова). *Наук. вісник Київ. нац. ун-ту театру, кіно і телебачення ім. І.К. Карпенка-Карого*. Київ : КНУТКіТ ім. І.К. Карпенка-Карого, 2022. Вип. 31. С.36–42.
10. Левчук Л.Т. Західноєвропейська естетика XX століття: навч. пос. Київ : Либідь, 1997. 224 с.

#### References

1. Mylenka H.D. «Laokoon» H.E. Lessinha: potentsial emantychnoho pidkhodu. *Ukrainski kulturolohichni studii: zbirn. nauk. prats.* Vypusk 1 (6). Kyiv : VPTs «Kyivskiy universytet», 2020. S. 23–27.
2. Onishchenko O.I. Intuityvizm Anri Berhsona yak katalizator interpretatsiinykh protsesiv. *Ukrainski kulturolohichni studii: zbirn. nauk. prats.* Vypusk 1 (6). Kyiv : VPTs «Kyivskiy universytet», 2020. S. 32–35.
3. Kholodynska S.M. Mykhailo Semenko: kulturotvorchi poshuky na terenakh ukrainskoho futuryzmu: monohrafiia. Kyiv : Vydavnytstvo Lira-K., 2018. 292 s.
4. Tuynen S. van. Kosmycheskyi remeslennyk: vyrtuoznost anerystov y sovremennyye remesla. *Metamodernizm. Ystorychnost, Affekt y Hlubyna posle postmodernyzma* / R. van den Akker: [per. s anhl. V.M. Lypky; vstup. st. A.V. Pavlova] Moskva : RYPOL klassyk, 2020. S. 181–210. (Fyhury Fylosofyy).
5. Maneryzm. URL: <https://ic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki>
6. Tormakhova A.M. Media-tekhnohohii ta science art u konteksti suchasnykh kulturno-mystetskykh praktyk. *Ukrainski kulturolohichni studii: zbirn. nauk. prats.* Vypusk 1 (6). Kyiv : VPTs «Kyivskiy universytet», 2020. S. 98–101.
7. Stanislavska K.I. Vydovyshchni formy u suchasni kulturi. *Naukovyi visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu teatru, kino i telebachennia imeni I.K. Karpenka-Karoho*: zbirn. nauk. prats. Vypusk 29. Kyiv : KNUKіT imeni I.K. Karpenka-Karoho, 2021. S. 85–90.
8. Shteinbuk F.M. Tylesno-mimetychnyi metod analizu tekstovyykh tratehii modernistskoho dyskursu (Na prykladi tvorchoosti H. Kosynky). *Slovo i Chas: nauk.-teoret. zhurnal.* Kyiv : In-t literatury im. T.H. Shevchenka AN Ukrainy, 2011, № 3. S. 79–87.
9. Shestakova D.V. Fenomen tilesnosti u yevropeiskii dramaturhii kintsia KhKh–pochatku KhKh stolittia (Na materialii tvorchoosti Lesi Ukrainky ta Antona Chekhova). *Naukovyi visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu teatru, kino i telebachennia imeni I.K. Karpenka-Karoho*. Kyiv : KNUKіT imeni I.K. Karpenka-Karoho, 2022. Vypusk 31. S. 36–42.
10. Levchuk L.T. Zakhidnoievropeiska estetyka KhKh stolittia: avchalnyi posibnyk. Kyiv : Lybid, 1997. 224 s.

#### UDC 304.42

##### THEORETICAL GUIDELINES OF UKRAINIAN CULTUROLOGY: EXPERIENCE OF 2020–2023

**Sabadash Julia** – Dr. in Culture Studies, professor  
Professor of the Cultural Studies and Information Activities Chair,  
Mariupol State University;

**Nikolchenko Josef** – Honoured Culture Worker of Ukraine, Associate professor  
of the Cultural Studies and Information Activities Chair, Mariupol State University

The article analyzes the main trends of the development of Ukrainian cultural studies in 2020–2023 within the parameters of current theoretical developments, published in monographic issues and articles in professional periodicals, which allows to present to the scientific community the most important achievements of both fundamental and applied branches of cultural studies.

It must be stated that the specified «cultural studies», which were published in 2020–2023, organically combined several important aspects that reflect the general trends typical for modern research process, namely a vivid utter interest to personalizing the achievements of the humanities, convincing emphasis on actual theoretical issues, quite real proposals regarding the possibilities of «practical cultural studies».

Consequences of the systematic analysis of publications published in specialized publications allow to present to the scientific community the most significant achievements of both fundamental and applied research. There is a special section «practical cultural studies», which is obligatory for separate collections of scientific works in the sphere of cultural studies.

It was important not only to systematize the theoretical material, which is the author's property of domestic scientists, but also to trace both the process of the entry of the most productive ideas into a wide research space, and to see the «increase» of fundamentally new material when writing further works, which will determine the trends in the development of humanities in the upcoming five or seven years, in particular in the conditions of russian military aggression against Ukraine.

*Key words:* cultural studies in Ukraine, cultural studies of 2020–2023, humanities, fundamental and applied researches, problematic series, perspectives of the research.

Надійшла до редакції 28.10.2023 р.